

Sytuacja na rynku kredytowym wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

IV kwartał 2005

Podsumowanie wyników ankiety

- **Polityka kredytowa:** w III kwartale 2005 r. banki nie zmieniły warunków i kryteriów udzielania kredytów w sektorze przedsiębiorstw. W sektorze gospodarstw domowych utrzymuje się słaba tendencja do łagodzenia polityki kredytowej zarówno w segmencie kredytów mieszkaniowych jak i konsumpcyjnych.
- **Przyczyny zmian polityki kredytowej:** najważniejszą przyczyną zmian w polityce kredytowej jest wzrost wewnątrzbankowej presji konkurencyjnej.
- **Popyt na kredyty dla przedsiębiorstw:** banki odnotowały wzrost popytu na kredyty w sektorze przedsiębiorstw. Poza kredytami długoterminowymi dla małych i średnich przedsiębiorstw tendencja do wzrostu popytu była nieznacznie słabsza niż w poprzednim kwartale.
- **Główne przyczyny zmian popytu na kredyty dla przedsiębiorstw:** banki ponownie wskazywały, że popyt zwiększył się głównie w wyniku wzrostu zapotrzebowania na finansowanie inwestycji i aktywów obrotowych.
- **Popyt na kredyty dla gospodarstw domowych:** banki odnotowały znacznie słabszy wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych. W segmencie kredytów konsumpcyjnych procent netto przyjął po raz pierwszy od początku prowadzenia badań wartość ujemną, co wskazuje na spadek popytu w odniesieniu do całego sektora bankowego. Istnieją jednak przesłanki do przypuszczenia, że spadek popytu był jednorazowy – banki spodziewają się nadal silnego wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne w IV kwartale 2005 r.
- **Przyczyny zmian popytu dla gospodarstw domowych:** Poza egzogenicznymi czynnikami wzrostu popytu banki wskazują również, że popyt na kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych rośnie w wyniku łagodzenia polityki kredytowej. Wśród przyczyn spadku popytu na kredyty konsumpcyjne wymienia najczęściej spadek zapotrzebowania na finansowanie dóbr trwałego użytku i pogorszenie się sytuacji gospodarstw domowych.
- **Przewidywania zmian polityki kredytowej:** banki prognozują złagodzenie kryteriów i warunków udzielania kredytów dla przedsiębiorstw w IV kwartale 2005 r., w szczególności w odniesieniu do sektora dużych przedsiębiorstw.

Syntetyczne wyniki ankiety

Ankieta została przeprowadzona na przełomie września i października 2005 r. wśród 24 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi 79,3%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodologią, słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny, odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodologii obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w III kwartale 2005 r., jak również przewidywania banków na IV kwartał 2005 r.

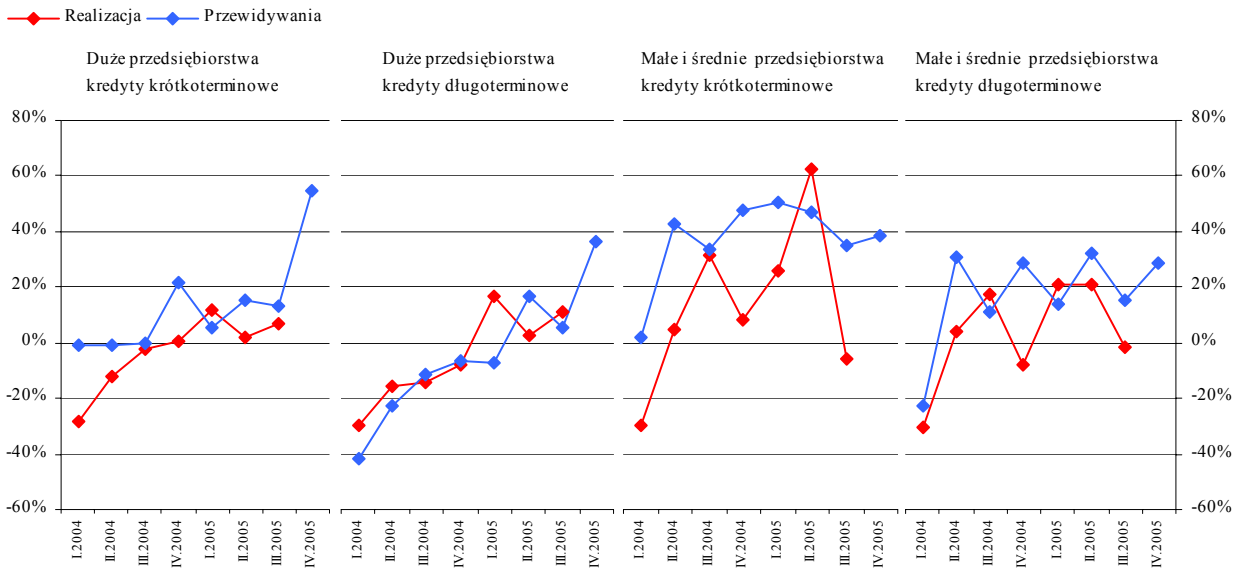
Przedsiębiorstwa

W III kwartale 2005 r. banki nie zmieniły kryteriów przyznawania kredytów dla dużych przedsiębiorstw; zaniżła również obserwowana od dwóch kwartałów tendencja do łagodzenia polityki kredytowej w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Nieznaczny odsetek banków (5,9% dla kredytów krótkoterminowych i 8,3% dla kredytów długoterminowych) nawet zaostrzył kryteria przyznawania kredytów w tym sektorze (zob. wykres 1).

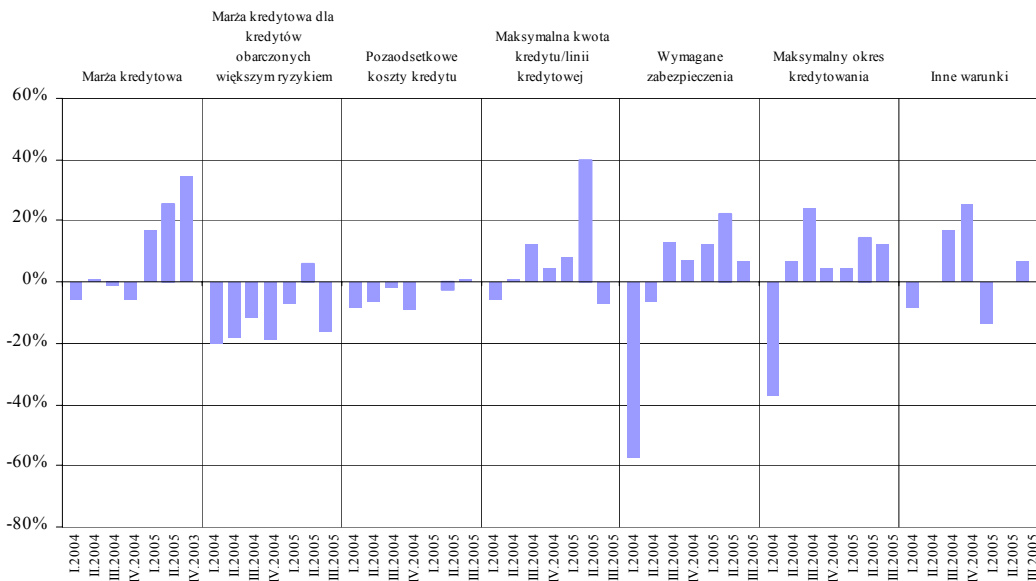
Banki przewidują jednak, że w IV kwartale 2005 r. będą nadal łagodzić kryteria i warunki udzielania kredytów. W sektorze małych i średnich przedsiębiorstw tendencja do łagodzenia polityki kredytowej utrzyma się na porównywalnym z dotychczasowym poziomie. W sektorze dużych przedsiębiorstw banki przewidują znaczące złagodzenie polityki kredytowej – procent netto, reprezentujący nasilenie tendencji, w odniesieniu do zmian polityki kredytowej dla tego sektora, osiągnął w IV kwartale 2005 r. najwyższą wartość od początku prowadzenia badań. Wyższy odsetek banków przewiduje złagodzenie warunków i kryteriów udzielania kredytów w odniesieniu do kredytów krótkoterminowych niż długoterminowych.

Banki, które łagodziły politykę kredytową, najczęściej zmniejszały marżę kredytową i wydłużały maksymalny okres kredytowania (zob. wykres 2). Banki, które zaostrzyły kryteria i warunki udzielania kredytów najczęściej zwiększały marżę kredytową na kredyty obciążone większym ryzykiem.

Wykres 1
Kryteria kredytów dla przedsiębiorstw

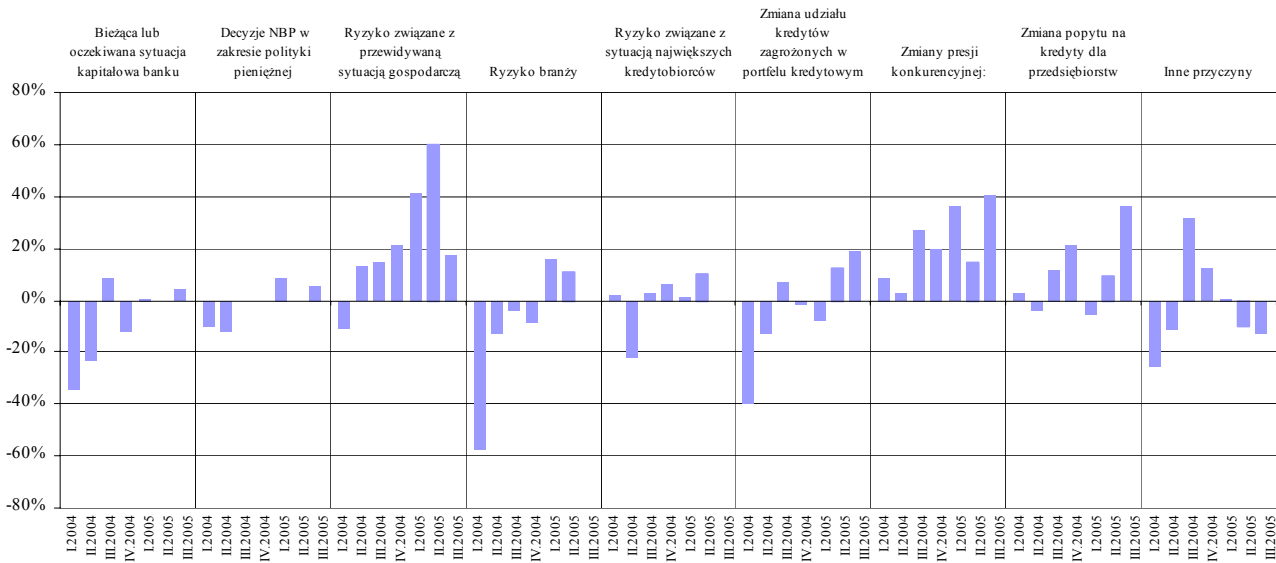

Wykres 2
Warunki przyznawania kredytów

Banki, które zmieniły politykę kredytową uznały, że najważniejszymi tego przyczynami były wzrost presji konkurencyjnej, w szczególności ze strony innych banków, i zmiana popytu na kredyty dla przedsiębiorstw. Wśród innych przesłanek łagodzenia polityki kredytowej, banki wymieniały zmniejszenie się ryzyka związanego z przewidywaną sytuacją gospodarczą oraz zmniejszenie się udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytowym (zob. wykres 3).

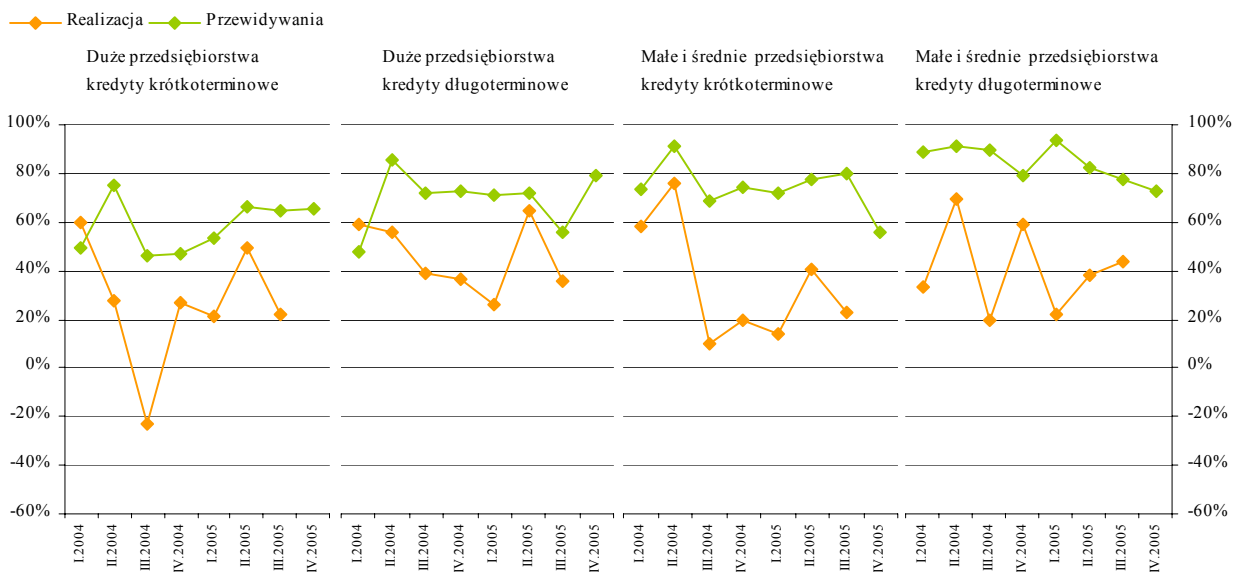
Wykres 3
Przyczyny zmian polityki kredytowej

W III kwartale 2005 r. popytu na kredyt ze strony przedsiębiorstw wzrósł w porównywalnym stopniu w sektorze dużych oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Procent netto w segmencie kredytów długoterminowych był nieco wyższy niż w segmencie kredytów krótkoterminowych. W obu sektorach część banków zanotowała jednak spadek popytu, co spowodowało osłabienie tendencji do wzrostu popytu ogółem, szczególnie w sektorze dużych przedsiębiorstw. Tylko w odniesieniu do kredytów długoterminowych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw tendencja do wzrostu popytu była nieznacznie silniejsza niż w II kwartale 2005 r. (zob. wykres 4).

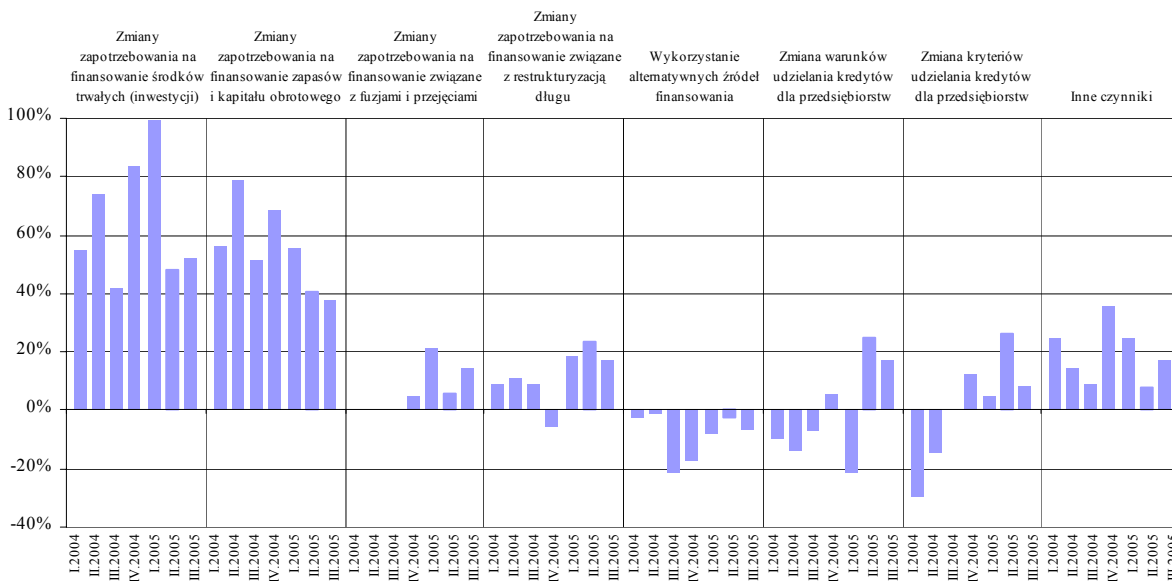
Banki przewidują, że w IV kwartale 2005 r. popyt na kredyty ze strony przedsiębiorstw będzie nadal szybko rósł, jednak procent netto w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw spadł w porównaniu do poprzedniego kwartału i był najniższy od początku prowadzenia badań. Banki natomiast spodziewają się silniejszego wzrostu popytu na kredyty długoterminowe w sektorze dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 4).

Wykres 4
Popyt na kredyty dla przedsiębiorstw

Podobnie, jak w poprzednim kwartale, do wzrostu popytu najbardziej przyczyniły się: wzrost zapotrzebowania na finansowanie inwestycji oraz na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego. Znaczenie obu czynników dla wzrostu popytu na kredyty było podobne jak w poprzednim kwartale (zob. wykres 5). Wśród innych przyczyn wzrostu popytu banki najczęściej wymieniały wzrost zapotrzebowania na finansowanie związane z restrukturyzacją długu oraz łagodzenie warunków udzielania kredytów. Również kampanie marketingowe są wskazywane jako czynniki, które doprowadziły do wzrostu popytu na kredyty dla małych i średnich przedsiębiorstw. Zatem podobnie jak w poprzednim kwartale, wzrost popytu na kredyty wynikał nie tylko z czynników egzogenicznych, ale był również, w pewnej mierze, wynikiem działań podjętych przez banki.

Wykres 5
Przyczyny zmian popytu na kredyty

Gospodarstwa domowe

W III kwartale 2005 r. znaczna większość banków (85,1% ważonej aktywności liczby banków) nie zmieniła kryteriów przyznawania kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych. Pozostałe banki złagodziły politykę kredytową w segmencie kredytów mieszkaniowych. W skali sektora polityka kredytowa w segmencie kredytów mieszkaniowych została więc złagodzona, w porównywalnym stopniu jak w poprzednich czterech kwartałach (zob. wykres 6).

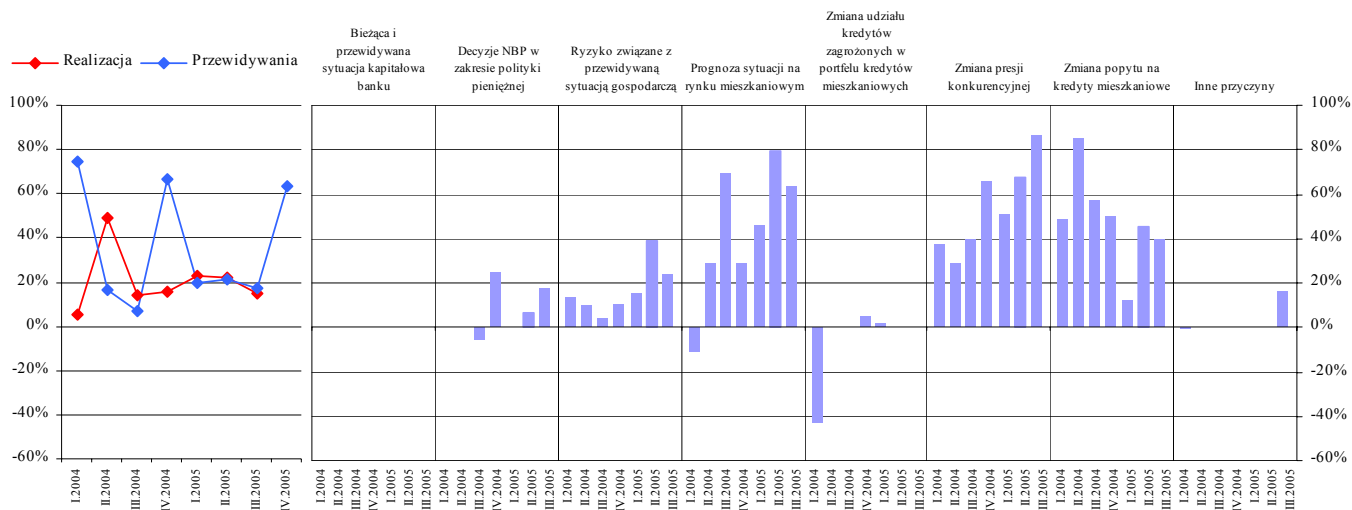
Banki przewidują, że w IV kwartale 2005 r. polityka kredytowa w segmencie kredytów mieszkaniowych zostanie znacznie złagodzona (zob. wykres 6).

Największy wpływ na złagodzenie warunków przyznawania kredytów mieszkaniowych miał wzrost presji konkurencyjnej, w szczególności ze strony innych banków uniwersalnych. Na kształtowanie polityki kredytowej banków istotny wpływ miała prognozowana sytuacja na rynku mieszkaniowym (oczekiwany wzrost cen) oraz zmiana popytu na kredyty mieszkaniowe (zob. wykres 6).

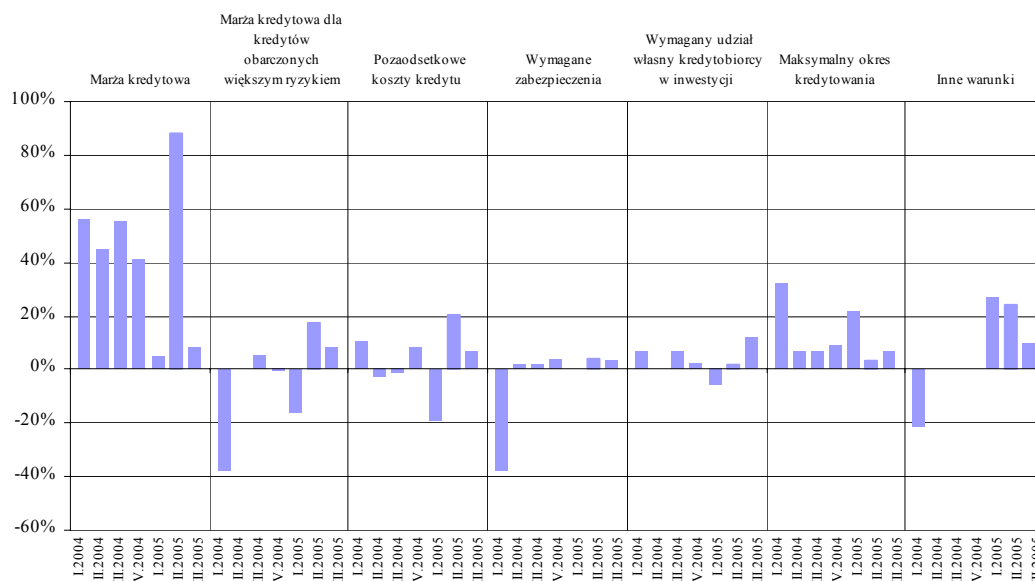
Banki, które zmieniły politykę kredytową w segmencie kredytów mieszkaniowych najczęściej zmniejszały wymagany udział własny kredytobiorcy w inwestycji. Część banków zmieniła też inne, niż wymienione w ankiecie, warunki przyznawania kredytów. W niektórych bankach złagodzone warunki monitoringu procesu budowlanego. Pozostałe elementy kształtowania polityki kredytowej banków były zmieniane znacznie rzadziej. W szczególności

dotyczy to zmniejszania marży kredytowej, co było dominującym elementem zmian polityki kredytowej w II kwartale 2005 r. (zob. wykres 7).

Wykres 6
Polityka kredytowa i przyczyny jej zmian – kredyty mieszkaniowe

Wykres 7
Warunki przyznawania kredytów mieszkaniowych

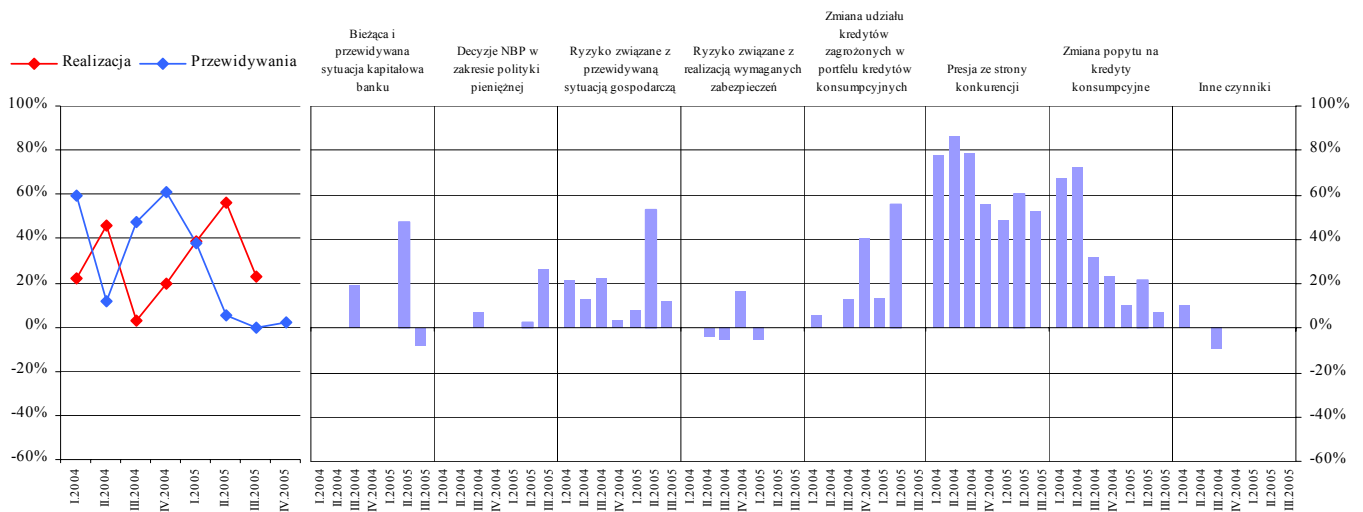

Większość banków (77,2% ważonych aktywami banków) nie zmieniła polityki kredytowej również w segmencie kredytów konsumpcyjnych. Pozostała część banków nieznacznie złagodziła warunki i kryteria przyznawania kredytów konsumpcyjnych. Tendencja do łagodzenia warunków i kryteriów przyznawania kredytów konsumpcyjnych była znacznie słabsza niż w poprzednim kwartale; banki nie przewidują również znaczących zmian w polityce kredytowej w IV kwartale 2005 r. (zob. wykres 8). Należy jednak podkreślić, że w tym segmencie kredytów dotychczasowa trafność przewidywań banków nie była wysoka – w poprzednich dwóch kwartałach banki również nie przewidywały zmian w polityce kredytowej, a mimo tego w ich ocenie ex-post warunki i kryteria kredytów konsumpcyjnych zostały złagodzone.

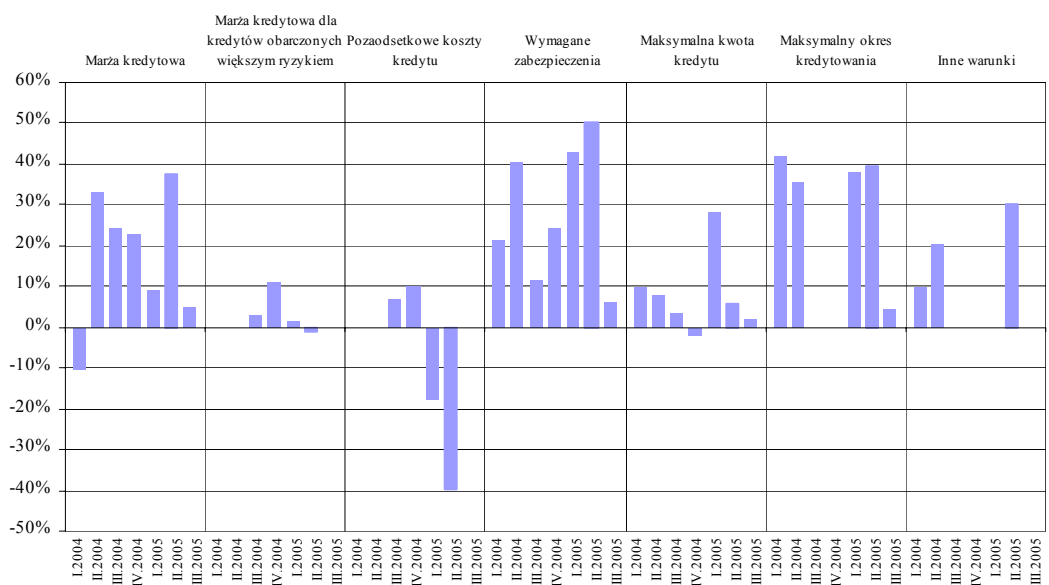
Wzrost presji konkurencyjnej, w szczególności wewnątrz sektora bankowego, pozostaje dominującą przyczyną zmian polityki kredytowej. We wszystkich dotychczasowych edycjach ankiet był to najważniejszy czynnik łagodzenia warunków i kryteriów przyznawania kredytów konsumpcyjnych. W III kwartale 2005 r. istotny był również wpływ decyzji NBP w zakresie polityki pieniężnej na łagodzenie polityki kredytowej banków oraz ryzyka związanego z przewidywaną sytuacją gospodarczą kraju; wpływ pozostałych czynników był nieistotny (zob. wykres 8).

Banki, które złagodziły kryteria przyznawania kredytów konsumpcyjnych, najczęściej obniżyły wymagania w zakresie zabezpieczeń, wydłużały maksymalny okres kredytowania oraz zmniejszały marżę kredytową (zob. wykres 9). W porównaniu z poprzednim kwartałem wpływ tych czynników na łagodzenie polityki kredytowej znacząco zmniejszył się.

Wykres 8
Polityka kredytowa i przyczyny jej zmian – kredyty konsumpcyjne

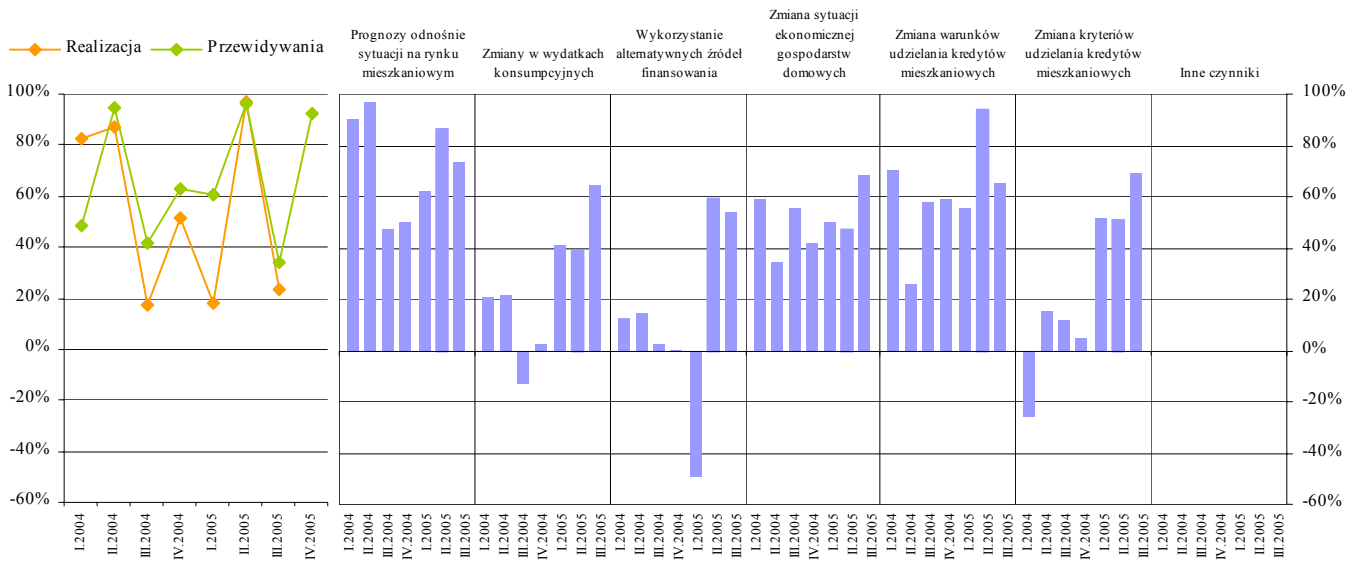
Wykres 9
Warunki przyznawania kredytów konsumpcyjnych

Po kwartale, w którym zanotowano rekordowy wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe, procent netto reprezentujący siłę zanotowanego w sektorze popytu znacząco zmniejszył się. Spadek tendencji do wzrostu popytu wynikał jednak z tego, że większy niż w poprzednim kwartale odsetek banków nie zanotował zmian popytu na kredyty mieszkaniowe oraz, że część banków zanotowała spadek popytu. Natomiast praktycznie wszystkie banki, które odczuły wzrost popytu deklarowały, że wzrost był znaczący. Taka dychoomia świadczy o silnej konkurencji w tym segmencie rynku, która obecnie prowadzi do tego, że zgłaszany bankom popyt na kredyty koncentruje się w tych bankach, które aktualnie mają najbardziej atrakcyjną ofertę, lub których oferta jest najsilniej promowana. W IV kwartale 2005 r. zdecydowanie więcej banków spodziewa się wzrostu popytu na kredyty mieszkaniowe (zob. wykres 10).

Wśród przyczyn wzrostu popytu na kredyty mieszkaniowe banki najczęściej wymieniały: prognozowaną sytuację na rynku mieszkaniowym, poprawę sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych oraz złagodzenie warunków i kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych. Wśród innych czynników, które miały wpływ na zmianę popytu banki najczęściej wymieniały wykorzystanie alternatywnych źródeł finansowania i zmiany w wydatkach konsumpcyjnych gospodarstw domowych (zob. wykres 10). Podobnie jak w poprzednim kwartale i jak w przypadku sektora przedsiębiorstw wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe wynika w pewnym stopniu również z łagodzenia polityki kredytowej przez banki.

Wykres 10
Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

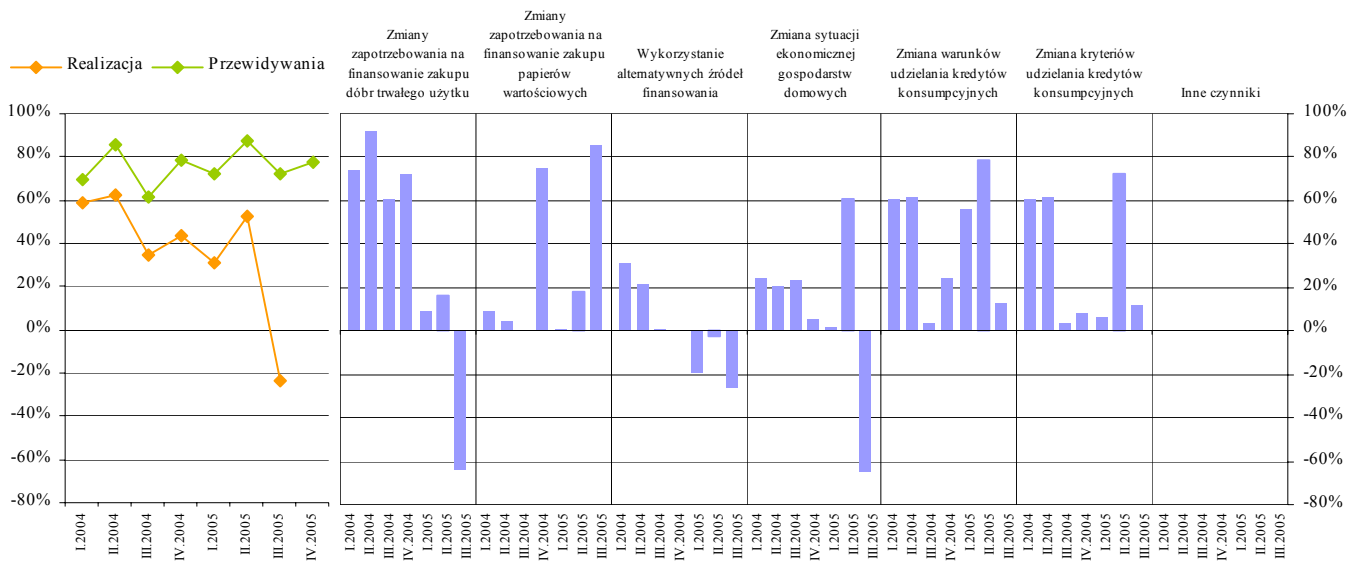
W III kwartale 2005 r. w około połowie banków popyt na kredyty konsumpcyjne nie zmienił się.¹ Wśród pozostałych banków przeważał odsetek tych, które odnotowały spadek popytu na kredyty konsumpcyjne. Tendencja do spadku popytu na kredyty konsumpcyjne pojawiła się po raz pierwszy od początku prowadzenia badań i może mieć charakter jednorazowy. Świadczy o tym oczekiwany przez banki wzrost popytu w IV kwartale 2005 r., który nie zmienił się istotnie w całym okresie prowadzenia badań (zob. wykres 11).

Banki, które odnotowały zmianę popytu uznały, że główną przyczyną wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne był wzrost zapotrzebowania na finansowanie zakupu papierów wartościowych, co związane było prywatyzacją PGNiG. Pozytywny wpływ na wzrost popytu miało również złagodzenie polityki kredytowej przez banki, jednak wpływ ten zdecydowanie zmniejszył się w porównaniu do poprzedniego kwartału. Wśród najważniejszych czynni-

¹ Pytanie o popyt na kredyty dla gospodarstw domowych dotyczy kredytów mieszkaniowych oraz kredytów innych niż mieszkaniowe (kredyty konsumpcyjne i inne). Tutaj w skrócie nazwane kredytami konsumpcyjnymi.

ków, które oddziaływały na spadek popytu na kredyty konsumpcyjne banki wymieniały najczęściej spadek zapotrzebowania na finansowanie dóbr trwałego użytku i pogorszenie się sytuacji gospodarstw domowych (zob. wykres 11).

Wykres 11
Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Załącznik 1

Metodologia

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego².

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 24 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1

**Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności
uwzględniona przy liczeniu wag**

Nr pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
	Kredyty długoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów. W przypadku przedsiębiorstw nie uwzględniono podziału na duże oraz małe i średnie przedsiębiorstwa, ze względu na brak odpowiednich danych w statystyce bankowej.

Źródło: NBP.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w lipcu i sierpniu 2005 r., czyli w okresie, którego dotyczy ankietę.³ Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał

² Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, str. 71-114.

³ Na czas opracowywania wyników ankiety nie były dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach we wrześniu 2005 r. ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2
Sposób liczenia procentu netto

Nr pytań	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP.